

ნაზიბროლა ჩინჩალაძე

ანტარქტიკის საშარტლებრივი რეჟიმი

ნაზიბროდა ჩინჩადაძე

ანთარქტიკის საზარტდებრივი
რეჟიმი

თბილისი

2024

სარჩევი

ავტორისაგან და მის შესახებ	5
შესავალი	10
Absolutus	15
ანტარქტიკის საქმე (Antarctic Whaling case)	24
ეპილოგი	27
დანართი 1 <i>კრებსითი უწყისი</i>	28
დანართი 2 <i>Fimbul Ice Shelf</i>	29
დანართი 3 <i>Antarctic Peninsula</i>	29
დანართი 4 <i>ყინულქვეშა მდინარე</i>	30
დანართი 5 <i>1972 Convention on the Conservation of Antarctic Seals</i>	31
გამოყენებული მასალა	42

ავტორისაგან და მის შესახებ

*„ვადარებილი ხე ისევე ამოდის, ისწისავან
მიყენებული ქრილობა შესთხოვდება და
მოზრება, შევამ სიტყვის ისაზი მოუზრხენელია,
ზადვან იგი პირდაპირ ვულში ხვდება.“
/იოანე დამასკელი/*

... ეს იყოს ჩემი განახლებული „CV“! გარემოს საერთაშორისო სამართლის საკითხებზე ვმუშაობ 1996 წლიდან, როდესაც თსუ-ს საერთაშორისო სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტზე სწავლის მე-3 კურსზე დავიწყე შესწავლა დისციპლინისა საერთაშორისო ტერიტორიების სამართალი. ამ კურსის დასრულებისთანავე დავიწყე საბაზისო მუშაობა ჩემს სადიპლომო ნაშრომზე მდინარე ჭოროხის ათვისების საერთაშორისო სამართლებრივი ასპექტების კუთხით, დიპლომის წარმატებით დაცვისა და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის ასპირანტურაში ჩარიცხვის შემდეგ სპეციალობით გარემოს საერთაშორისო სამართალი, რაც თავის მხრივ საერთაშორისო საჯარო სამართლის სფეროა, განვავრდე მუშაობა და შევასრულე სადისერტაციო ნაშრომი თემაზე, - „მდინარე ჭოროხის საერთაშორისო სამართლებრივი რეჟიმი“.

2002 წლის 28 მაისს², თსუ-ს სადისერტაციო საბჭოს წინაშე თემის წარმატებით დაცვის შემდეგ, მომენიჭა იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხი, რასაც დღეს სამართლის დოქტორი ეწოდება, რადგან „Orcid“-ზე ვიძებნები.

1999-2007, შემდეგ 2013-2015 წლებში დისციპლინას გარემოს საერთაშორისო სამართალი ვასწავლიდი, ამერიკის ჰავაის უნივერსიტეტის თბილისის ფილიალში, რომელსაც მოგვიანებით ეწოდა ამერიკის ჰუმანიტარული უნივერსიტეტის თბილისის ფილიალი. სწავლების ენა იყო ინგლისური, რადგან ზემოხსენებულ სასწავლებელში დისციპლინები ინგლისურ ენაზე ისწავლებოდა. ერთგან წავიკითხე, რომ ეს დისციპლინა არ ისწავლება და არ ისწა-

1 გვიი.გ. კალანდაძე ავტორიზმების ენციკლოპედია ბრძნული აზრების საგანძური მეორე გამოცემა თბ. დიადემა 2013., გვ.3

2 ეს ჩემთვის უადრესად მნიშვნელოვანი თარიღია.

ვლებოდა. ამის დამწერს, რომელსაც არ მოვიხსენიებ, ცხადია არ ვეთანხმები, რადგან საპირისპიროს ვაკეთებდი არა ერთი წელი. 2017 წელს გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტში მაგისტრატურის საფეხურზე, საჯარო მმართველობის სპეციალობით სპეციალური კურსი წავიკითხე უკვე ქართულ ენაზე. ეს იყო მხოლოდ ერთხელ. ამასთან დაკავშირებით ასევე მინდა შევნიშნო, რომ ამ დარგის არსებობას არ ცნობდა თსუ-ს იურიდიული ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს ყოფილი თავმჯდომარე, იურიდულ მეცნიერებათა დოქტორი და, როგორც ვიცი, აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, აწ განსვენებული ბ-ნი გივი ინჭკირველი. მას მიაჩნდა, რომ გარემოს საერთაშორისო სამართალი, რაც საერთაშორისო საჯარო სამართლის ნაწილია, არ არსებობს, არამედ არსებობს ეკოლოგიური სამართალი, რაც წმინდა წყლის ადმინისტრაციული სამართალია და სხვა არაფერი. ამიტომაც მან ამ დარგში ჩაბარებული საკანდიდატო მინიმუმის გამოცდა ჩაბარებულად არ ჩამითვალა და ჩასაბარებლად განმისაზღვრა დამატებითი დისციპლინა სამართლის თეორია.

ამრიგად განსაზღვრული 4 (ოთხი) საკანდიდატო მინიმუმის ნაცვლად ჩაბარებული მაქვს 5 (ხუთი) საკანდიდატო მინიმუმი, რასაც ადასტურებს წინამდებარე ნაშრომზე დართული კრებსითი უწყისი. სალექციო სააუდიტორიო საქმიანობას 1999 დან 2022 წლის ჩათვლით ვეწეოდი, აქედან უმეტესი გარემოს სამართლის კურსები იყო, სხვებთან ერთად. ამ პერიოდში 20-მდე სამეცნიერო ნაშრომი მაქვს გამოქვეყნებული წიგნებისა და ნორმატიული მასალის თარგმანების თუ სახელმძღვანელოს ჩათვლით. განსხვავებული დისციპლინებიდან გამოვყოფდი ანტიდისკრიმინაციულ სამართალს და სამართლებრივ კომუნიკაციას ინგლისურ ენაზე, რასაც კონკრეტული უნივერსიტეტის სამართლის სამაგისტრო პროგრამა მოიცავდა.

საქ. მეცნიერებათა აკადემიის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტში (მოგვიანებით თინათინ წერეთლის სამართლის ინსტიტუტში) ჯერ მეცნიერ თანამშრომლის, შემდეგ უფროსი მეცნიერ თანამშრომლის პოზიციაზე მუშაობისას 6 (ექვსი) წლის განმავლობაში ათამდე შრომა მაქვს შესრულებული, რაც არ გამოქვეყნებულა, რადგან ასეთი ნაშრომების გამოცემა არ ფინანსდებოდა.

ამჟამადაც, გამოცემა სირთულეებთან არის დაკავშირებული, თუ ავტორი ანუ მე, თავად არ დავაფინანსებ.

გარემოს საერთაშორისო სამართალს სტუდენტები ინტერესით სწავლობდნენ, მაგრამ პოლარული რეგიონების, კერძოდ კი ანტარქტიკის სამართლებრივი რეგლამენტით მხოლოდ ისინი ინტერესდებოდნენ, ვისაც სისტემატურად არ უყვარდა სწავლა. ეს მათ გარკვეულ ინტერესს აღძრავდა. საქ. შსს აკადემიის იურიდიული დისციპლინების კათედრაზე მუშაობისას ამ დისციპლინას, შეცვლილი სახელწოდებით „ეკოლოგიური სამართალი“ როცა ვასწავლიდი, მაგონდება რომ მოსწონდათ სახელწოდება „ანტარქტიკა“, უხაროდათ, რომ დაიხსომეს განსხვავება ფლორასა და ფაუნას შორის და კარგად ესმოდათ მათი არსი. ზოგიერთი ამახინჯებდა სახელწოდებას და წარმოთქვამდა „ანტრაქტიკას“, თუმცა ეს ამ მოვლენებიდან მრავალი წლის გასვლის შემდეგ საბაუნის სტუდენტებშიც შემხვდა. ზემოხსენებულ აკადემიაში მუშაობისას, მახსოვს აგრეთვე, ერთ-ერთმა თანამშრომელმა, სამწუხაროდ სახელი არ მახსოვს შენიშნა, რომ მე ძალიან ლოიალურად ვაფასებდი მსმენელების ცოდნას და რომ საბჭოთა დროს მოღვაწე, ეკოლოგიური სამართლის სპეციალისტი, რაც ვიმეორებ ადმინისტრაციული სამართალია და არა საერთაშორისო საჯაროს ნაწილი, ძალიან მკაცრად იბარებდა გამოცდებს, ამით მათი რიგებიდან, ნაკლები იღებდა დამაკმაყოფილებელ შეფასებას. ბოდიშს ვიხდი, მე ასეთი მეთოდით არ მიმუშავია. თუმცა დღეის მდგომარეობით არ ვიცი, ეს კარგია თუ ცუდი?! სასარგებლოა თუ საზიანო?!

პირადად მე ჩვეულებითი საერთაშორისო სამდინარო სამართლის სფეროში მუშაობამ იმიტომ დამაინტერესა, რომ დავინახე იურისპრუდენცია არ არის მხოლოდ ადვოკატურა, სასამართლო, საჩივარი და საკუთრება... ტრადიციული გაგებით იურისპრუდენციას ფლობს ყველა ის ადამიანი, ვისაც გააზრებით აქვს წაკითხული თეოდორ დოსტოევსკის უკვდავი ნაწარმოები „დანაშაული და სასჯელი“, ხოლო დედამიწის ყველა სუბსტანციის გამოყენების, დაცვისა და შენარჩუნების მარეგულირებელი ნორმები არის ფართო გაგებით იურისპრუდენცია, რადგან ბუნების კანონზომიერებებს ასახავს. აქ ანტარქტიკას უმნიშვნელოვანესი ადგილი აქვს, სასიცოცხლო მნიშვნელობა ენიჭება, რადგან მანდ ყალიბდება ჩვენი

ლურჯი პლანეტის, დედამიწის კლიმატი. მასთან დაკავშირებით 1959 წელს მიღებული ხელშეკრულება უპრეცედენტოა სახელშეკრულებო სამართლის ისტორიაში, რადგან უვადოა. ამის მიზეზად სწორედ ანტარქტიკის, როგორც კონტინენტისა და როგორც ბუნებრივი მოვლენის უნიკალურობა ითვლება.

მიმუშავია პრაქტიკაშიც კერძო სამართლის კუთხით საქონლისა და სერვისების ყიდვა-გაყიდვის სფეროში. დაცული ტერიტორიის სამართლებრივ საკითხებსაც ვიკვლევდი, სამეცნიერო და პრაქტიკულ მივლინებებშიც ვყოფილვარ, იყო ეს საქ. შსს აკადემიის იურიდიული დისციპლინების კათედრის დოცენტის პოზიცია თუ აკრედიტირებული კერძო უმაღლეს სასწავლებლის იურიდიულ ფაკულტეტთან აფილირებული, ასოცირებული პროფესორისა. როდესაც თეუსის (თბილისის ეკონომიკურ ურთიერთობათა სახელმწიფო ინსტიტუტი)³ კათედრის გამგის მოვალეობას ვასრულებდი, სალექციო-სააუდიტორიო მუშაობა მიხდებოდა იძულებით, სამართლის თითქმის ყველა დარგში, რადგან პრაქტიკოსი იურისტები, ადვოკატები, ნოტარიუსები, მოსამართლეები ლექციაზე მოუცლელობის გამო ვერ მოდიოდნენ. ამის კეთებას სტუდენტების მიმართ ჩემი მაღალი პასუხისმგებლობა მავალეზდა.

ჩემი დიდი გამოცდილების შედეგად, სამეცნიერო საქმიანობა რა არის ან აკადემიური ნაშრომი როგორ იწერება?! კარგად ვიცი, ამდენად არავის მივცემ უფლებას ჩემი ნაშრომის შინაარსი გააქილიკოს. პირადად მე არავის ნაშრომზე არც ზეპირსიტყვიერად და არც წერილობით არ მითქვამს, – რატომ წერია სახელდობრ „ეს“, ან „ის“. შესაბამისად აკადემიური თავისუფლების წყალობით უფლებამოსილი ვარ ვწერო იმაზე და ისე, რაზეც და როგორაც მიზანშეწონილად მივიჩნევ.

დღეს უკვე არა მეცნიერ თანამშრომელი, არამედ „სეგრეტოს სტიუარდი“, ვაწვდი დაინტერესებულ მკითხველს ნაშრომს, რომელიც, გაამდიდრებს ქართულ იურიდიულ ლიტერატურას და წარმოაჩენს საერთაშორისო ურთიერთობების სფეროში არსებულ მიღწევებს. სწორედაც რომ არ მესაჭიროება განათლების სამინისტროს აკრედიტაციის ექსპერტებმა დაითვალონ ჩემი შრომები, მათგან რომელიმე ჩათვალონ ნაშრომად ან არა. ვწერ და ვაქვეყნებ, რო-

3 ამჟამად არ არსებობს.

გორც ყოფილი უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი, რომელიც შტატების შემცირების გამო წლების წინ სამსახურიდან დაითხოვეს.⁴

2002 წელს მკითხეს, – ჭოროხზე რატომ დაწერე თემა, რიონმა რა დაგიშავა? ვუპასუხე მაშინ, – რიონი შიდა მდინარეა და მისი გამოყენება ეროვნულ დონეზე მოსაგვარებელი საკითხია და არა საერთაშორისო. თუმცა ისიც იყო, რომ იურიდულ მეცნიერებათა დოქტორმა, პროფესორმა ბესარიონ ზოიძემ, პროფესორ გიორგი ნადარეიშვილის⁵ პატივსაცემად საქართველოს უზენაეს სასამართლოს შენობაში გამართულ შეკრებაზე სიტყვით გამოსვლისას განაცხადა, რომ წყლის სამართლებრივ რეჟიმზე ნადარეიშვილის გარდა ნაშრომი მეც მაქვს.

დღეს თუ ვინმე იკითხავს, რა დროს ანტარქტიკაა, ხალხი მშიერია, სადღაც ომია, მე ვუპასუხებ – შიმშილისა და ომის მიზეზები გაარკვიონ.

„...და კიდევ, ვისაც ჩემი მოკითხვა სურს ზუსტი მონაცემებით მომძებნონ და მათთვის ხელსაყრელი ტრანსპორტით გამგზავრებას ნუ მთავაზობენ, მე ზუსტად ვიცი, რომელ ტრაექტორიაზე ვმოძრაობ და მიუხედავად დაბრკოლებებისა, ჩემ გარშემო არსებულ რეალობას კარგად აღვიქვამ“.

ნაზიბროლა ჩინჩალაძე

4 თუმცა რეალური მიზეზი სხვა იყო!

5 გარდაცვლილია.

შესავალი

„...ტყუილი არის ერთად ერთი ადამიანური
 პრივილეგია ყველა ორგანიზმზე. შოიტყუები,
 სიმანოლომდე მიხვალ. შეიტომოჯ ვან ადამიანი,
 რომ ვიტყუები. არუ ერთ სიმანოლომდე არ მისულან,
 ისე, რომ არ ეყრუათ თოთხმეტჯერ ან შესაძლოა
 ას თოთხმეტჯერ. ეს საპატიოა ერთფეანად“ ...
 თ. ღოსტოფესკი „ღანაშული და სსსტელი“.

სამეცნიერო ნაშრომში სქოლიოს და გამოყენებული ლიტერატურის ჩამონათვალის რაოდენობა უბრალო მათემატიკა არ არის, არამედ ის უჩვენებს კონკრეტულ თემასთან დაკავშირებით რისი შენიშვნა სურს ავტორს და რამდენ ახალ მასალას გაეცნო, რომ მკითხველამდე, როგორც კეთილსინდისიერ ავტორს, მიეტანა. მკითხველი მრავალგვარი არსებობს, ამას კარგად გამდმოსცემს ბეპირსიტყვიერებაში გავრცელებული ფრაზა⁶. ზოგიერთ ნაშრომს მკითხველი საერთოდ არ ჰყავს, ან ჰყავს ძალიან ცოტა. ამის მიზეზები მრავალია, თუმცა ერთია, გონების სიმწირე იგივე ცოდნის დეფიციტი. ავტორისათვის ერთი დაინტერესებული მკითხველიც საკმარისია გონებით მწირიც კი, რომელსაც სურვილი აქვს, რომ წაიკითხოს. ამის შემდეგ მოიწონოს ან არა. ავტორს დაეთანხმოს თავის მტკიცებებში ან გახდეს მისი ოპონენტი. ყველა ბემოთჩამოთვლილ შემთხვევაში ავტორის მიზანი მიღწეული რჩება.

ანტარქტიკის შესახებ 1959 წლის ხელშეკრულების თარგმანი ინგლისურიდან ქართულად⁷ 2021 წელს შევასრულე, მაგრამ გამოქვეყნება მხოლოდ 2022 წელს მოხდა. მე ვგეგმავდი სამართლებრივ რეჟიმზე ნაშრომის მომზადებას, ხოლო ეს პუბლიკაცია მოსამზადებელი ეტაპი იყო. „პლანეტა დედამიწის მეექვსე კონტინენტი⁸, რომელიც აღმოჩენილია 1820 წლის 27 იანვარს რუსეთის ექსპედიციის მიერ, ფაბიან გოტლიბ ფონ ბელინგჰაუზენისა და მიხეილ ლაზარევის, ხელმძღვანელობით, როგორც ყინულოვანი

6 გამგები გაიგებს.

7 იხ. სრულად ანტარქტიკის ხელშეკრულება ნ. ჩინჩალაძის თარგმანი თბ., სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის აკადემიური ჟურნალი „ორბელიანი“ N5, 2022, გვ.52-61.

8 ზოგან კი მეხუთედ მოიხსენიებენ.

შელფი⁹, უფლისწულ მართას სანაპიროსთან, რაც მოგვიანებით ცნობილი გახდა უზარმაზარი ყინულის შელფის სახელწოდებით¹⁰.

ბელინგჰაუზენი და ლაზარევი გახდნენ პირველი ვინც იხილა და შეეხო ანტარქტიკის კონტინენტის „ხმელეთს“. სამი დღის შემდეგ 1820 წლის 30 იანვარს, ბრიტანული ექსპედიცია, რომლის კაპიტანი იყო ირლანდიელი ედვარდ ბრანსფილდი, ეწვია სამების ნახევარკუნძულს¹¹, აქედან ათი თვის შემდეგ ამერიკელმა მებღვაურმა, ნათანაელ პალმერმა, დაათვალიერა ანტარქტიკა 1820 წლის 17 ნოემბერს. პირველი ჩამოქვეითება იქ შედგა, ერთი წლის შემდეგ, როდესაც ამერიკელმა კაპიტანმა, ჯონ დევისმა ფეხი დადგა ყინულზე.“¹²

შევხები ეტიმოლოგიასაც, რასაც ენათმეცნიერები ტოპონიმიკასაც უწოდებენ. „კონტინენტისათვის მინიჭებული სახელი, მომდინარეობს სიტყვისაგან „ანტარქტიკ“, რაც წარმოშობილია შუა საუკუნოვანი ფრანგული antartique ან antarctique¹³ – საგან. Antarcticus მოდის ბერძნული avti(ანტი) და arktikoc (‘ჩრდილოეთის’). ბერძენმა ფილოსოფოსმა არისტოტელემ მეტეოროლოგიაში დაწერა „ანტარქტიკის რეგიონის“ შესახებ ქრისტეშობამდე 350 წ. ბერძენმა გეოგრაფმა მარინუსმა ტირენიდან გამოიყენა ეს სახელწოდება თავის მსოფლიო რუკაში ჩვ.წ.ადრიცხვის მეორე საუკუნეში, რაც დღესდღეობით დაკარგულია. რომაელი ავტორები, გაიუს იულიუს ჰიგინუსი და აპულეიუსი სამხრეთ პოლუსთან მიმართებით იყენებდნენ რომანიზებულ ბერძნულ სახელწოდებას პოლუს ანტარქტიკუსი¹⁴, აქედან წამოვიდა ძველი ფრანგული, – pole antartike¹⁵. პირველად 1270 წელს შუა საუკუნეების ინგლისურში აპრობირებული pol Antarctic, რაც თავდაპირველად იძებნება ინგლისელი ავტორის ჯეფრი კაცერის თხზულებაში.“¹⁶

9 ბარბარიზშია ინგლისური სიტყვისაგან shelf რაც ნიშნავს თაროს, მაგრამ გამოიყენება, როგორც ტერმინი საერთაშორისო ხელშეკრულებებში, მაგალითად 1982 წლის გაეროს კონვენცია საზღვაო სამართლის შესახებ (UNCLOS) და სხვ.

10 იხ. რუკა დანართ 2 – ში.

11 იხ. რუკა დანართ 3-ში.

12 ვრცლად იხ. <https://www.rmg.co.uk>stories>topics>history.antarct...>

13 არქტიკის საპირისპირო.

14 Polus antarcticus.

15 თანამედროვე ანტარქტიკის პოლუსი

16 “Antarctic”. Oxford English Dictionary (3rd ed.) Oxford University Press. December 2021. Redrived 17 January 2022.

შემდეგი აღწერილობაც უაღრესად საინტერესოა, - „ანტარქტიკა არის დედამიწის უკიდურესი სამხრეთი და ნაკლებად დასახლებული კონტინენტი, გარშემორტყმული სამხრეთის ოკეანით, რომელიც ასევე ცნობილია ანტარქტიკის ოკეანის სახელწოდებით, ის მოიცავს გეოგრაფიულ სამხრეთ პოლუსს. ის 40%-ით ფართეა ევროპაზე და მოიცავს სივრცეს 14,2000 კვადრატული კმ-ს (5,500 000 კვადრატული მ)-ის ფართობით. უმეტესად დაფარულია ანტარქტიკის ყინულის ფენით, რომლის მიახლოებითი სისქე 1,9კმ-ია. ანტარქტიკა არის ყველაზე მაღლა სიცივით, სიმშრალით, ქარიანობით სხვა კონტინენტებს შორის. ეს პოლარული უდაბნოა, წლიური ტენიანობით 200 მ სანაპირო ზოლის გასწვრივ და ბევრად ნაკლებით მის სიღრმეში. დაახლოებით 70% მსოფლიოს მტკნარი წყლის რეზერვებისა გაყინულია ანტარქტიკაში, რომელიც თუ გადნა, გლობალურად ასწევს ზღვის დონეს 60 - მდე მეტრით. ანტარქტიკას უჭირავს დედამიწაზე ყველაზე დაბალი ტემპერატურა, - -89,2 გრადუსი C. სანაპირო რეგიონებს შეუძლიათ მიაღწიონ 10 გრადუს C ტემპერატურას ზაფხულში. ცხოველთა მკვიდრი სახეობები აქ მოიცავს იშვიათ ხოჭოებს, ნემატოდებს,¹⁷ ზღვის ძუძუმწოვრებს, ტარდიგრადას,¹⁸ როცა ვეგეტაცია ხდება აქვს პლანქტონის ან პატარა ვასკულარული უყვავილო ფორმა.“¹⁹

მივედით იურიდიულ განმარტებამდე, რომელსაც ასეთი შინაარსი აქვს, - „ანტარქტიკა საერთაშორისო ტერიტორია,²⁰ რომელიც არც ერთ სახელმწიფოს არ ეკუთვნის, არქტიკისაგან განსხვავებით იგი წარმოადგენს, რომლის გეოგრაფიული ცენტრი სამხრეთ პოლუსია, მოიცავს სამხრეთის პოლარულ მატერიკს, მიმდებარე კუნძულებს, შელფურ ყინულებს, აგრეთვე ატლანტის, ინდოეთისა და წყნარი ოკეანის ნაწილებს. მისი სამართლებრივი რეჟიმი დადგენილია 1959 წლის 1 დეკემბერს, ქ. ვაშინგტონში ხელმოწერილი საერთაშორისო ხელშეკრულებით, რომელიც ძალაში შევიდა 1961 წლის 23 ივნისს. დღეისათვის ამ ხელშეკრულებაში მონაწილეობს

17 პარაზიტია.

18 ცხოველია.

19 The world fact book Central Intelligence Agency 3 May 2022.

20 ტერიტორიების სამართლის მიხედვით საერთაშორისო არის ისეთი ტერიტორია, რომელზეც არც ერთი სახელმწიფოს სუვერენიტეტი არ ვრცელდება და მისი იურიდიული ბუნება განისაზღვრება ორი პრინციპით: მიუთვისებლობა და საერთო სარგებლობა.

აშშ, არგენტინა, ინგლისი, რუსეთი, საფრანგეთი და კიდევ ოცზე მეტი სახელმწიფო. ხელშეკრულებით დადგენილი საერთაშორისო სამართლებრივი რეჟიმი ვრცელდება 60 გრადუსი სამხრეთ განედის სამხრეთით მდებარე ტერიტორიაზე, რომლის მიხედვით აკრძალულია ამ ტერიტორიის გამოყენება სამხედრო მიზნებისათვის (სამხედრო ბაზების განლაგება, სამხედრო იარაღის გამოცდა, სამხედრო მანევრების ჩატარება და სხვ.). აკრძალულია აგრეთვე მისი ეკოლოგიური დაბინძურება. ხელშეკრულებით დაშვებულია ანტარქტიკაზე მშვიდობიანი მიზნებისათვის, მეცნიერული გამოკვლევების წარმოება და სახელმწიფოთა მეცნიერული თანამშრომლობა. ხელშეკრულების ეგიდით პერიოდულად ტარდება ამ ხელშეკრულების ეგიდით წარმოებული საკონსულტაციო თათბირები შეიმუშავებენ რეკომენდაციებს ხელშეკრულების პრინციპებისა და მიზნების ეფექტიანი გატარებისათვის, მათ შორის ეკოლოგიური პრობლემატიკის, ტურიზმისა თუ სხვა სფეროებში. არქტიკისა და ანტარქტიკის სამართლებრივი რეჟიმი სრულიად განსხვავებულია ერთმანეთისაგან. თუ არქტიკა სექტორების თეორიის განხორციელების გზით მისი მოსაზღვრე სანაპირო სახელმწიფოების ტერიტორიის ნაწილად გამოცხადდა ანტარქტიკა საერთაშორისო ტერიტორიაა. 1959 წლის ხელშეკრულების დადებამდე მრავალი სახელმწიფო აცხადებდა ტერიტორიულ პრეტენზიებს მასზე, ბოგიერთი მათგანი ავსტრალია, არგენტინა, ახალი ზელანდია, დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი და ჩილე, ანტარქტიკის სამართლებრივი რეჟიმის განსაზღვრისათვის სექტორების თეორიის გამოყენებას მოითხოვდა, მაგრამ მის მიმართ სექტორების თეორიის გამოყენებამ საერთაშორისო სამართლებრივი დაფიქსირება ვერ პოვა.”²¹ კონტინენტის სამართლებრივი რეჟიმი სრულყო 1972 წლის ანტარქტიკის სელაპის კონვენციამ.²²

ეხლა კი იმ მოვლენების შესახებ, რამაც ბოლო დროს სიახლე შეადგინა ნაშრომის ინტერესის საგანთან დაკავშირებით, ესაა ანტარქტიკის ქვეშ ყინულქვეშა მდინარის წარმოშობა. ეს ფაქტი,

21 თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი ლექსიკონი-ცნობარი თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ. 2003., გვ.25-26.

22 იხ. ვრცლად <https://www.umwe/tbundesamt.de.>convention-for-the-conservation> of Antarctic Seals (CCAS).

გავრცელდა როგორც უახლესი ინფორმაცია 2022 წელს²³. ამ მოვლენამ კვლავ გამოიწვია კლიმატური ცვლილებები მთელი პლანეტის მასშტაბით, რაც სხვადასხვა ფორმით მიმდინარე სტიქიურ უბედურებებში გამოიხატა, მათ შორის საქართველოს ტერიტორიაზე. უკვე 2024 წლის თებერვლის თვეში უნიკალური ყინულის ნიმუშები ასაკით მილიონი წელიწადი ამოღებული იქნა 3.5 კმ-ს სიღრმიდან სპეციალისტების მიერ რუსეთის ანტარტიკული ექსპედიციის მიერ, რომელიც განეკუთვნება არქტიკისა და ანტარქტიკის კვლევით ინსტიტუტს (AARI) – ს.²⁴ მიმდინარე წელსაც ამ უნიკალურმა კონტინენტმა კვლავ განაცხადა თავისი მაღალი დანიშნულების შესახებ. როდესაც ვინმე დღესაც დასვამს შეკითხვებს საერთაშორისო სამართლის ნორმების მდგრადობისა და ეფექტიანობის შესახებ ამ კონტინენტის სამართლებრივი რეჟიმი გაიხსენოს, ღია ზღვის საერთაშორისო რაიონის, თუ კოსმოსის რეჟიმთან ერთად.

23 იხ, ვრცლად <https://doi.org/10.1038/s41561-022-01059-1>

24 <https://www.rgo.ru>article>one> – million-year-old-samp...

Absolutus²⁵

„სიყოყმანო აზრის სამოთხე და ჩვენ ყველანი
ვართ სამოთხეში, მაგრამ ამის შეცნობა არ
ვინდა, ხოლო თუ შევივინებდი ამს ხვალვე,
მთელს ქვეყანაზე იქნებოდა სამოთხე...“
ფ.დოსტოვესკი „ძმები კარაჩხოვები“.

წინამდებარე თავის სახელწოდება ნიშნავს უპირობოს, ეს სრულად შეესაბამება ანტარქტიკის სამართლებრივ რეჟიმს და გადმოსცემს მას. გარემოს საერთაშორისო სამართალში თითოეული გარემოს სუბსტანციის, კოსმოსის, მთვარისა და ციური სხეულების ჩათვლით, გამოყენებას, დაცვასა და შენარჩუნებას მეტწილად საერთაშორისო ხელშეკრულებები არეგულირებს. ამ საკითხს დეტალურად ვიხილავ ჩემი სახელმძღვანელოს, რომელსაც დამხმარე უწოდეს, შესაბამის თავში.²⁶ ანტარქტიკის სამართლებრივ რეჟიმს, რომელიც საერთაშორისო ადგენს 1959 წლის ანტარქტიკის ხელშეკრულება, რომელიც შესავალშიც ვახსენე. ის თავისი შინაარსით უნიკალური საერთაშორისო დოკუმენტია, მისი მოქმედების ვადა მხარეებმა ვერ განსაზღვრეს და ამით დაიცვეს კონტინენტი. მისი მუხლი I ადგენს, – „1. ანტარქტიკის გამოყენება შეიძლება მხოლოდ მშვიდობიანი მიზნებისათვის. იქ აკრძალულია inter alia, ნებისმიერი სახის სამხედრო ქმედება, როგორცაა სამხედრო ბაზათა და ნაგებობათა განთავსება, სამხედრო მანევრების ჩატარება, ასევე ნებისმიერი სახის იარაღის გამოცდა. 2. წინამდებარე ხელშეკრულება ხელს არ უშლის სამხედრო პერსონალისა და დანადგარების სამეცნიერო კვლევის ან ნებისმიერი სხვა მშვიდობიანი მიზნით გამოყენებას.“ ამ მოთხოვნებით ხელშეკრულება ღია ზღვის საერთაშორისო რაიონისა და კოსმოსის რეჟიმსაც ემსგავსება.

მუხლი II ის დადგენილების შედეგი მსოფლიომ მიიღო რუსეთის კვლევითი სადგურის მიერ მოპოვებული 1 მილიონი წლის ყინულის ფრაგმენტების მოპოვებითაც 2024 წლის თებერვალში. იგი შემდეგში

25 ლ. ალექსიძე, ი. გაგუა, მ. დანელია, ე. კობახიძე, ნ. რუხაძე, ლათინური იურიდიული ტერმინოლოგია თბ. მერიდიანი 2015., გვ.28

26 ნ. ჩინჩალაძე გარემოს დაცვის საერთაშორისო სამართალი თბ. სულხა-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის გამომცემლობა 2022., გვ.43

მდგომარეობს, - „ანტარქტიკაში ჩატარებულ მეცნიერულ კვლევათა თავისუფლება და ამი მიზნით მიღწეული თანამშრომლობა, როგორც ეს მიმდინარეობდა საერთაშორისო გეოფიზიკური წელიწადის განმავლობაში, სამომავლოდ გაგრძელდება, წინამდებარე ხელშეკრულების დებულებების შესაბამისად.“ აღნიშნულ მუხლში მიღწეული თანხმობის საფუძველზე უკვე მე-III მუხლით დადგენილია რომ:

„ა. გაიცვლება ანტარქტიკის სამეცნიერო პროგრამების გეგმებთან დაკავშირებული ინფორმაცია, რათა მიღწეულ იქნეს საქმიანობის მაქსიმალური ეფექტიანობა და ეკონომიურობა;

b. ანტარქტიკის ექსპედიციებსა და სადგურებს შორის გაიცვლება სამეცნიერო პერსონალი;

c. უზრუნველყოფილ იქნება ანტარქტიკაში ჩატარებულ სამეცნიერო დაკვირვებათა და მათი შედეგების ურთიერთგაცვლა და თავისუფლად ხელმისაწვდომობა“.

ამავე მუხლის მე-2 პუნქტით „წინამდებარე მუხლის იმპლემენტაციისათვის, ყოველმხრივ წახალისდება თანამშრომლობა და სამუშაო ურთიერთობათა დამყარება გაეროს იმ სპეციალიზებულ სააგენტოებსა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, რომლებსაც ანტარქტიკის მიმართ აქვთ სამეცნიერო ან ტექნიკური ინტერესი.“

საერთაშორისო სახელშეკრულებო სამართლის ისტორიაში უპრეცედენტოა ამ ხელშეკრულების მუხლი IV - ს მე-2 პუნქტი, რომელიც ასე იკითხება „სანამ წინამდებარე ხელშეკრულება ძალაშია, ვერანაირი ქმედება ან საქმიანობა ვერ წარმოქმნის საფუძველს ანტარქტიკაში ტერიტორიულ სუვერენიტეტთან დაკავშირებული რაიმე პრეტენზიის გაცხადების, მხარდაჭერის ან უარყოფისათვის და ვერ შექმნის რაიმე სუვერენიტეტის უფლებას ანტარქტიკაში. არანაირი ახალი პრეტენზია, ან არსებული პრეტენზიის გაფართოება, რომელიც ანტარქტიკაში ტერიტორიულ სუვერენიტეტთან არის დაკავშირებული, ვერ გაცხადდება, სანამ ეს ხელშეკრულება ძალაშია.“ მოყვანილი ნორმის დასაბუთებლად მინდა შევნიშნო, რა იგულისხმება სიტყვებში „ტერიტორიული სუვერენიტეტი“ და „სუვერენიტეტის უფლება.“ ჯერ შევხები, რას ნიშნავს სუვერენიტეტი. ეს „ცნება საერთაშორისო სამართალში შემოიღო ფრანგმა მეცნიერმა ჟან ბოდენმა (1576), რომელიც ასაბუთებდა მეფეების აბსოლუტურ ხელისუფლებას, მათ დამოუკიდებლო-

ბას ვინმესაგან, გარდა ღმერთისა. უფრო ადრე, თუმცა პოსტულატის სახით, ეს დოქტრინა საქართველოშიც იჩენს თავს (XI-XIII) საუკუნეებში და მეფის „ერთუფლების“, „ერთმთავრობის“, „თვითმპყრობელობის“ ტერმინების სახით გვევლინება. ევროპაში რევოლუციების დროს (XVII-XVIII სს.) ეს ტერმინი ხალხის უზენაესობის ამსახველ პოლიტიკურ და სამართლებრივ ლოზუნგად იქცა – მხოლოდ ხალხი ცხადდებოდა თავისი ბედის ერთადერთ ბატონ-პატრონად, ანუ სუვერენად (ჟან-ჟაკ რუსო). მოგვიანებით (XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე) პოზიტივიზმის მიმდევრებმა სუვერენიტეტის ცნება, მხოლოდ ფორმალურ ნიშან-თვისებამდე დაიყვანეს – მასში ზოგადად გულსხმობდნენ ხელისუფლების უზენაესობასა და დამოუკიდებლობას. დღეს ერთმანეთისაგან განასხვავებენ სახელმწიფო სუვერენიტეტს, ეროვნულ სუვერენიტეტსა და სახალხო სუვერენიტეტს. სახელმწიფო სუვერენიტეტი სახელმწიფო ხელისუფლების ნიშან-თვისებაა, რომელიც გამოხატავს ამ ხელისუფლების უზენაესობას ქვეყნის საშინაო საქმეებში და რომელიმე სხვა სახელმწიფოსაგან დამოუკიდებლობას საერთაშორისო ასპარეზზე.“²⁷ ლექსიკონში განმარტებული სახელმწიფო სუვერენიტეტი არის ის „ტერიტორიული სუვერენიტეტი,“ რომელსაც ასახავს ანტარქტიკის ხელშეკრულების ზემოთ მოყვანილი მუხლი. აქ იგულისხმება ამა თუ იმ სახელმწიფოს შესაძლებლობა ანტარქტიკის მთელი ტერიტორია ან მისი ესა თუ ის ნაწილი გამოაცხადოს თავისად, რაც ხელშეკრულების ნორმატიული რეგლამენტით შეუძლებელია. ტერმინი „სუვერენიტეტის უფლება“ კი არის ცნება, – „სუვერენულ უფლებები“, რომელიც სანაპირო სახელმწიფოებს აქვთ განსაკუთრებულ ეკონომიკურ ზონაში ცოცხალ რესურსებზე.²⁸ ეს იგივეა, რაც 1972 წლის სტოკჰოლმის დეკლარაციის 21 და 1992 წლის რიოს დეკლარაციის 2 პრინციპები.²⁹ აქვე სრულად მოვიყვანო რიოს დეკლარაციის პრინციპ 2-ს, – „გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდებისა და საერთაშორისო სამართლის პრინციპების თანახმად, სახელმწიფოებს აქვთ სუვერენული უფლება აითვისონ საკუთარი რესურსები თავიანთი პოლიტიკის შესაბამისად გარემოსა და

27 თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი ლექსიკონი-ცნობარი თბ. 2003, თსუ-ს გამომცემლობა, გვ. 352-53.

28 იხ ვრცლად 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea, section exclusive economic zone.

29 იხ. განმარტებები ნ. ჩინჩალაძე გარემოს დაცვის საერთაშორისო სამართალი თბ. სულხან-საბა-ორბელიანის უნივერსიტეტის გამომცემლობა 2022 ., გვ. 63-64.

განვითარების სფეროში და ეკისრებათ პასუხისმგებლობა, რომ მათი იურისდიქციის ან კონტროლის ფარგლებში განხორციელებული საქმიანობის შედეგად ზაინი არ მიადგეს სხვა სახელმწიფოს გარემოს ან იმ რაიონებს, რომლებიც ეროვნული იურისდიქციის მიღმაა.“³⁰ რიოს ეს მუხლი დამეხმარება გავმიჯნო სუვერენიტეტი და იურისდიქცია, ასევე სუვერენული უფლებები, რაც ანტარქტიკაში მოქმედებს კვლევით სადგურზე ისევე, როგორც იქ მომუშავე პერსონალზე. კვლევითი სადგურის რეგისტრაციის სახელმწიფოს(აღმის) სახელმწიფოს იურისდიქცია და პირადი იურისდიქცია ფიზიკურ პირთა მოქალაქეობის სახელმწიფოს იურისდიქცია. ეს დამახასიათებელია საერთაშორისო ტერიტორიებისათვის. „იურისდიქცია საერთაშორისო სამართალში სახელმწიფოს ან საერთაშორისო ორგანიზაციის ორგანოს უფლებამოსილებაა, უზრუნველყონ მათი კომპეტენციის ფარგლებში მდებარე სახმელეთო, საჰაერო, საზღვაო სივრცეებში მოქმედი შიდა-სახელმწიფოებრივი ან საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების შესრულება. ვიწრო გაგებით მასში იგულისხმება სახელმწიფოს სამართალდამცველი და სასამართლო ორგანოების უფლება განიხილონ სამართლის დამრღვევი პირის საქმე და აიძულონ იგი, აგოს პასუხი სამართლით დადგენილი წესით.“³¹

„სახელმწიფოთა სუვერენიტეტი საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთი უძველესი პრინციპია, რაც ხალხის, როგორც ხელისუფლების წყაროს, უზენაესობის ამსახველი პოლიტიკური და სამართლებრივი მდგომარეობაა. 1933 წლის მონტევიდეოს კონვენცია „სახელმწიფოთა უფლებებისა და ვალდებულებების შესახებ“ განსაზღვრავს სახელმწიფოს, როგორც საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტის, ძირითად დამახასიათებელ ნიშნებს, მათ შორისაა: 1. მუდმივი მოსახლეობა, 2. განსაზღვრული ტერიტორია, 3. ხელისუფლება და 4. სხვა სახელმწიფოებთან ურთიერთობის დამყარების უნარი, ანუ სახელმწიფოს ძირითადი ნიშანი - სუვერენიტეტი.“³²

30 კლიმატის ცვლილება ჩარჩო კონვენცია და რიოს დეკლარაცია ნ. ჩინჩალაძის თარგმანი თბ. სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის გამომცემლობა 2022., გვ.52.

31 იხ. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი ლექსიკონი-ცნობარი თბ. თსუ-ს გამომცემლობა 2003 გვ.160.

32 მ. ბითაძე საერთაშორისო გარემოსდაცვითი სამართალი თბ. თსუ გამომცემლობა 2021, გვ.74.

ამრიგად ანტარქტიკის ხელშეკრულებამ განუსაზღვრელი ვადით აკრძალა კონტინენტზე სუვერენული პრეტენზიები, რადგან მხარეებმა ამის აუცილებლობა გააცნობიერეს.

ხელშეკრულების VI მუხლი ადგენს, – „წინამდებარე ხელშეკრულების დებულებები გამოიყენება იმ არეალის მიმართ, რომელიც მდებარეობს სამხრეთის განედის 60 პარალელის სამხრეთით, ყველა შელფური ყინულის ჩათვლით, მაგრამ ამ ხელშეკრულებაში არაფერი ზღუდავს და არანაირად არ ეხება ნებისმიერი სახელმწიფოს უფლებებს, ან ამ უფლებათა განხორციელებას, რომლებიც უკავშირდება ღია ზღვას³³ და აღიარებულია საერთაშორისო სამართლით ამ არეალში.“ ხელშეკრულების VII მუხლით დადგენილია ინსპექტირების რეჟიმი, რომელიც წარმოებს ხელშეკრულების მიზნების მისაღწევად და მის დებულებათა შესრულებაზე მეთვალყურეობის უზრუნველსაყოფად. აღნიშნული მუხლის 1 პუნქტში გაწერილია, რომ მხარეთა „წარმომადგენლები უფლებამოსილნი არიან მონაწილეობა მიიღონ ამ ხელშეკრულების IX მუხლში აღნიშნულ შეხვედრებში, უფლება აქვთ დანიშნონ დამკვირვებლები ნებისმიერი სახის ინსპექციის განსახორციელებლად, რომლებიც გათვალისწინებულია წინამდებარე მუხლით. დამკვირვებლები უნდა იყვნენ იმ ხელმომწერი მხარეების მოქალაქეები, რომლებიც მათ დანიშნავენ. დამკვირვებლის სახელი და გვარი შეტყობინების სახით ეგზავნება თითოეულ ხელმომწერ მხარეს, რომელსაც აქვს დამკვირვებელთა დანიშვნის უფლება, და ასეთი შეტყობინება კეთდება ასევე დამკვირვებლის დანიშვნის ვადის დასრულების შესახებაც.“ ამავე მუხლის მომდევნო პუნქტით კი თითოეულ დამკვირვებელს, დანიშნულს ასეთი წესით სრული უფლებამოსილება აქვს, თავისუფლად ჩავიდეს ნებისმიერ დროს ანტარქტიკის ნებისმიერ რაიონში ან ყველა რაიონში. ანტარქტიკის ყველა რაიონი, იქ მდებარე ყველა სადგურის, მოწყობილობებისა და დანადგარების ჩათვლით, ასევე ყველა საზღვაო და საჰაერო ხომალდი ანტარქტიკაში მათი დატვირთვა-გადმოტვირთვის, ან პერსონალის ჩასხდომა-გადმოსვლის პუნქტებში, ყოველთვის ღიაა ინსპექციისათვის და ნებისმიერი იმ დამკვირვებლის მიმართ, რომელიც დანიშნუ-

33 ღია ზღვა ასევე საერთაშორისო ტერიტორიაა, რომელშიც დადგენილია ღია ზღვის თავისუფლებები 1982 წლის კონვენციის ხელმომწერი ყველა სახელმწიფოსათვის.

ლია VII მუხლის 1 პუნქტის შესაბამისად. ნებისმიერ ხელმომწერ მხარეს, რომელსაც აქვს დამკვირვებლის დანიშვნის უფლება, შეუძლია განახორციელოს საჭირო დაკვირვებები ნებისმიერ დროს ანტარქტიკის ნებისმიერ რაიონზე ან მის მთელ ტერიტორიაზე. ამავე მუხლის 5 პუნქტი ადგენს, - „თითოეული ხელმომწერი მხარე, წინამდებარე ხელშეკრულების მისთვის ძალაში შესვლის შესახებ დროულად ატყობინებს სხვა ხელმომწერ მხარეებს და ამის შესახებ დროულად ატყობინებს სხვა ხელმომწერ მხარეებს და ამის შემდეგ წინასწარ აცნობებს მათ:

- a) ყველა იმ ექსპედიციის შესახებ, რომელსაც მისი ხომალდები ან მოქალაქეები ჩაატარებენ ანტარქტიკაში ან მის ფარგლებში, და ასევე ყველა იმ ექსპედიციის შესახებ ანტარქტიკაში, რომელიც ორგანიზებული იქნება მის ტერიტორიაზე ან გაემგზავრება მისი ტერიტორიიდან.
- b) ანტარქტიკაში არსებული ყველა იმ სადგურის შესახებ, რომელიც მის მოქალაქეებს უკავიათ; და
- c) ნებისმიერი სამხედრო პერსონალის ან მისი მოწყობილობის ან მოწყობილობის შესახებ, რომელიც გამიზნულია ანტარქტიკაში გასაგზავნად წინამდებარე ხელშეკრულების 1-ლი მუხლის მე-2 პუნქტში აღნიშნული პირობების შესაბამისად.“

უკანასკნელ პუნქტთან დაკავშირებით მინდა შევნიშნო, რომ კონტინენტის სული დემილიტარიზაცია და ნეიტრალიზაცია არ გამორიცხავს სამხედრო მოწყობილობის ან პერსონალის იქ არსებობას მხოლოდ მშვიდობიანი მიზნებისა და კვლევითი საქმიანობებისათვის, თუმცა აქ კვლევასთან დაკავშირებული საქმიანობაც შესაძლოა იგულისხმებოდეს.

ბემოთ, ლექსიკონი ცნობარიდან მოყვანილ იურიდილ დახასიათებაში, აღნიშნულია, რომ ეს საერთაშორისო ტერიტორიაა და სუვერენიტეტის გავრცელებას გამორიცხავს, მაგრამ ვრცელდება იურისდიქცია. ამას ადგენს და არეგულირებს ხელშეკრულების მუხლი VIII. აღნიშნული მუხლი შემდეგში მდგომარეობს, - „1. იმისათვის, რომ წინამდებარე ხელშეკრულების საფუძველზე ხელი შეუწყონ თავიანთ ფუნქციათა შესრულებას და ზიანი არ მიადგეს თითოეული ხელმომწერი მხარის შესაბამის პოზიციას

ანტარქტიკაში ყველა სხვა პირის იურისდიქციასთან დაკავშირებით, დამკვირვებლები, რომლებიც ინიშნებიან ამ ხელშეკრულების VII მუხლის 1 პუნქტის დებულებათა თანახმად და სამეცნიერო პერსონალის, რომლის გაცვლაც ხდება მე-3 მუხლის 1(b) ქვეპუნქტის მიხედვით, ასევე პერსონალი, რომელიც ახლავს ნებისმიერ ასეთ პირს, ექვემდებარებიან მხოლოდ იმ ხელმძღვანელ მხარის იურისდიქციას, რომლის მოქალაქეებიც ისინი არიან, ყოველი აქტის ან დარღვევის შემთხვევაში, რომელიც ხდება მათი ანტარქტიკაში ყოფნის დროს თავიანთი ფუნქციების შესრულებისას.“ იურისდიქციასთან დაკავშირებული დავების წარმოშობისას მხარეები დაუყოვნებლივ მართავენ კონსულტაციებს. ეს ნორმაც VIII მუხლშივე თავსდება. სანამ მომდევნო მუხლზე გადავიდოდე, შევნიშნავ უცხოელი ავტორების მართებულ დაკვირვებას, რომ „ანტარქტიკის ხელშეკრულება არ ქმნის მუდმივ სამდივნოს, თუმცა 2001 წლის 24 ივლისს ანტარქტიკის ხელშეკრულების კონსულტაციური თათბირი შეთანხმდა შეექმნა ასეთი ორგანო ბუენოს აირესში.³⁴ სამდივნო შეექმნა 2001 წლის სექტემბერში და დაკავებულია inter alia იმ დოკუმენტების მხარდაჭერითა და ხელშეწყობით, რომელსაც მიიღებს კონსულტაციური თათბირი.“³⁵

ანტარქტიკის ხელშეკრულების IX მუხლის 1 პუნქტი ადგენს, რომ „წინამდებარე ხელშეკრულების პრეამბულაში ჩამოთვლილი ხელმომწერი მხარეების წარმომადგენლები, ამ ხელშეკრულების ძალაში შესვლიდან არაუგვიანეს ორი თვის ვადაში შეიკრიბებიან ქალაქ კანბერაში, ამის შემდგომ კი გარკვეული პერიოდულობით შესაფერის ადგილას რათა გაცვალონ ინფორმაცია და გამართონ ერთობლივი კონსულტაციები ანტარქტიკის იმ საკითხებთან დაკავშირებით, რომლებიც მათ საერთო ინტერესებშია, ასევე შეიმუშაონ, განიხილონ და თავიანთ მთავრობათათვის რეკომენდაციების სახით წარადგინონ იმ ღონისძიებათა ჩამონათვალი, რომლებიც ხელს შეუწყობს ამ ხელშეკრულების პრინციპებისა და მიზნების განხორციელებას, მათ შორის:

34 P. Sands, J. Peal, A Fabra, R.Mackenzie Principles of International Environmental Law Cambridge University Press 2012., p.579

35 Decision 1(2001) ATCM – XXIV – CEP. IV, Establishment of Secretariat in Buenos Aires იხ. ვრცლად <https://www.ats.aq/devAS/Meetings> Measures.

- (a) ანთარქტიკის გამოყენებას მხოლოდ მშვიდობიანი მიზნებისათვის;
- (b) მეცნიერული კვლევის გაფართოებას ანთარქტიკაში;
- (c) საერთაშორისო სამეცნიერო თანამშრომლობას ანთარქტიკაში;
- (d) ამ ხელშეკრულების VII მუხლით გათვალისწინებული ინსპექციის უფლების გამოყენებას;
- (e) ანთარქტიკაში იურისდიქციის განხორციელებასთან დაკავშირებული საკითხების გარკვევას;
- (f) ანთარქტიკის ცოცხალი რესურსების დაცვასა და შენარჩუნებას.“ მომდევნო პუნქტში მხარეთა მიერ ზემოხსენებულ საკითხზე წარმომადგენლის დანიშვნის უფლებამოსილებაა დადგენილი.

ხელშეკრულების X მუხლი წყაროდ აღიარებს გაეროს წესდებას, რათა თავიდან იქნას აცილებული ისეთი საქმიანობები, რომლებიც ხელშეკრულებასთან თანხვედრაში ვერ მოდის.

მხარეთა შორის წამოჭრილი უთანხმოება ან დავები გვარდება საერთაშორისო სამართალში ცნობილი ისეთი მშვიდობიანი საშუალებებით, როგორცაა დიპლომატიური და სამართლებრივი ხერხები. XI მუხლის მე-2 პუნქტი ამ მიმართებით აზუსტებს, რომ „ნებისმიერი ასეთი მოუგვარებელი სადავო საქმე, თითოეულ შემთხვევაში ყველა მოდავე მხარის თანხმობით, მოსაგვარებლად გადაეცემა მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლოს; თუმცა იმ შემთხვევაში, თუკი საერთაშორისო სასამართლოსათვის საქმის გადაცემის თაობაზე შეთანხმება ვერ მოხერხდა, ეს არ ათავისუფლებს დავის მონაწილე მხარეებს იმ ვალდებულებისაგან, რომ განაგრძონ მოლაპარაკება დავის მოსაგვარებლად ამ მუხლის 1-ლ პუნქტში ჩამოთვლილი ნებისმიერი მშვიდობიანი საშუალებით.“

მომდევნო XII მუხლი ადგენს ყველა საჭირო ცვლილებისა ან შესწორების შესაძლებლობას, მხოლოდ მისი ხელმომწერი მხარეების ერთსულოვანი თანხმობის საფუძველზე. ასეთი ცვლილებები ძალაში შედის მხოლოდ მას შემდეგ, რაც დეპოზიტარი მთავრობა მიიღებს შეტყობინებას ყველა ხელმომწერი მხარისაგან რატიფი-

კაციის შესახებ. ხელშეკრულება ღია რჩება მიერთებისათვის, გაეროს წევრი ნებისმიერი სახელმწიფოს ან სხვა სახელმწიფოს მხრიდან, რაზეც ასევე ყველა ხელმომწერი სახელმწიფოს თანხმობაა საჭირო.

რომ შევაჯამოთ 1959 წლის ანტარქტიკის ხელშეკრულება ყინავს სუვერენიტეტზე პრეტენზიებს განუსაზღვრელი ვადით, შესაძლებელს ხდის მხარეთა შორის კონსულტაციურ თათბირებს, ამ თათბირების მიღწევას სამდივნოს დაარსება ბუენოს აირესში, ახდენს კონტინენტის სრულ დემილიტარიზაციასა და ნეიტრალიზაციას, მოითხოვს კონტინენტის ექსკლუზიურად მშვიდობიან მიზნებში გამოყენებას, სამეცნიერო კვლევებს, ამ მიზნით სამხედრო მოწყობილობებისა და პერსონალის იქ დაშვებას, მხოლოდ მხარეთა თანხმობით. იმ გარემოებამ რომ ხელშეკრულება არ მოიცავს ნორმებს ცოცხალ რესურსებთან დაკავშირებით 1972 წლის სელაპის კონვენციის (CCAS) მიღება განაპირობა. იგი ავალებს მხარეებს შეამცირონ ისეთი სელაპის რაოდენობა, რომლებიც შეიძლება მოკლულ ან დაჭერილ იქნეს და ანიჭებს სრულ დაცვას გარკვეულ სახეობებს (მუხ.3-4). აღნიშნული კონვენციის სრული ტექსტი დანართის სახით წარმოდგენილია წინამდებარე ნაშრომში.

ანტარქტიკის საქმე (Antarctic Whaling case)³⁶

ავსტრალია იაპონიის წინააღმდეგ და ახალი ზელანდიის ჩართულობა

2010 წლის 31 მაისს, ავსტრალიამ წამოიწყო საქმე იაპონიის წინააღმდეგ „იაპონიის განგრძობადი ფართომასშტაბიანი ზღვის ძუძუმწოვართა მოპოვების პროგრამის გამო მეორე ფაზით იაპონიის ვეშაპთა კვლევის პროგრამისა სპეციალური ნებართვით ანტარქტიკაში ('JARPA II'), იაპონიის მხრიდან ვეშაპის მოპოვების რეგულირების საერთაშორისო კონვენციის საფუძველზე ნაკისრი ვალდებულებების დარღვევის გამო ('ICRW'), ისევე როგორც მისი სხვა საერთაშორისო ვალდებულებების დარღვევის გამო ზღვის ძუძუმწოვართა და ზღვის გარემოს შენარჩუნებისათვის“.

სასამართლოს იურისდიქციის საფუძველად ავსტრალიამ დაასახელა სასამართლოს სტატუტის მუხლი 36-ს მე-2 პუნქტი, მითითებით ავსტრალიისა და იაპონიის მიერ 2002 წლის 22 მარტისა და 2007 წლის 9 ივლისის განცხადებებზე, რომლებითაც მათ სასამართლოს იურისდიქცია უპირატესად სავალდებულოდ აღიარეს.

2012 წლის 20 ნოემბერს, ახალმა ზელანდიამ რეგისტრარში შეავსო დეკლარაცია საქმეში ჩარევის შესახებ. ემყარებოდა რა სტატუტის 63 მუხლის 2 პუნქტს, მან შენიშნა, რომ როგორც ICRW-ს მხარეს, მას ჰქონდა პირდაპირი ინტერესი იმ კონსტრუქციაზე, რომელსაც სასამართლო თავისი გადაწყვეტილებით განხილვებზე შექმნიდა კონვენციის მიხედვით.

2013 წლის 13 თებერვლის განკარგულებით, შენიშნა რა, რომ ახალი ზელანდია პასუხობდა სტატუტითა და სასამართლოს წესებით დადგენილ მოთხოვნებს, სასამართლომ ცნო რომ დეკლარაცია მისი საქმეში ჩართვის შესახებ დასაშვები იყო. საჯარო მოსმენები გაიმართა 2013 წლის 26 ივნისიდან 16 ივლისამდე, რომელთა განმავლობაში ზეპირი არგუმენტები წარმოადგინეს ავსტრალიამ და იაპონიამ. ექსპერტები, რომლებიც თითოეულმა მხარემ მოიწვია მოსმენილ იქნენ სასამართლოს მიერ. ახალმა ზელანდიამ წარადგინა დაკვირვების ზეპირი შედეგი არსებით საკითხზე, რომლის გამოც ის საქმეში ჩაერთო.

36 იხ. ვრცლად <https://www.icj-cij.org/case/148>

თავისი 2014 წლის 31 მარტის განჩინებაში, სასამართლომ პირველად დაადგინა, რომ მას აქვს იურისდიქცია ამ საქმის განხილვაზე, იაპონიის არგუმენტის უარყოფით, რომ დავა მოექცა დათქმის ფარგლებში, რომელიც იყო ავსტრალიის დეკლარაციაში, რომლითაც მან სავალდებულოდ აღიარა სასამართლოს იურისდიქცია. შემდგომ სასამართლო დაუბრუნდა საკითხს 1946 წლის კონვენციის VIII მუხლის ინტერპრეტაციის და გამოყენებისა, რომლის 1 პარაგრაფი ადგენს, რომ მხარეებს „შეუძლიათ მიანიჭონ ნებისმიერ თავიანთ მოქალაქეს უფლება მოკლან, აიყვანონ უმკურნალონ ზღვის ამ ძუძუმწოვრებს მეცნიერული კვლევის მიზნით“.

ამ დებულების ინტერპრეტაციასთან მიმართებით, სასამართლომ შენიშნა, რომ მაშინაც თუ ვეშაპის მოპოვების პროგრამა, მოიცავს მეცნიერულ კვლევას, მოკვლა, აყვანა ან მკურნალობა ძუძუმწოვრებისა, ამ პროგრამის მიხედვით არ ჯდება VIII მუხლის შინაარსში, თუ ეს საქმიანობები არ არის მეცნიერული კვლევის „მიზნებში“. რათა დადგინდეს ეს საკითხი, სახელდობრ, შეფასდეს იყენებს თუ არა პროგრამა ლეთალურ მეთოდებს მეცნიერული კვლევის მიზნებისათვის, სასამართლომ იმსჯელა იყო თუ არა პროგრამის დიზაინი და იმპლემენტაცია გონივრული მისი დადგენილი მეცნიერული მიზნებისათვის.

VIII მუხლის, 1 პუნქტის გამოყენებასთან მიმართებით, სასამართლომ შენიშნა, რომ JARPA II შეიძლება ფართოდ დახასიათებულ იქნეს, როგორც „მეცნიერული კვლევა“. თუმცა მან ჩათვალა, რომ მტკიცებულება წარდგენილი მისთვის არ ადგენს, რომ პროგრამის დიზაინი და იმპლემენტაცია გონივრული იყო მისთვის დადგენილი მიზნების მისაღწევად. სასამართლომ დაასკვნა, რომ სპეციალური ნებართვები, მინიჭებული იაპონიის მიერ ზღვის ამ ძუძუმწოვართა მოკვლის, აყვანის და მკურნალობისათვის JARPA II – თან კავშირში, არ განხორციელებულა „მეცნიერული კვლევის მიზნით“, 1946 წლის კონვენციის VIII, მუხლის 1 პარაგრაფის შესაბამისად.

შემდგომ სასამართლო მიუბრუნდა ამ დასკვნის მახასიათებლებს ავსტრალიის პრეტენზიის შუქზე, რომ იაპონიამ დაარღვია მთელი რიგი დებულებები გაწერილი კონვენციის დანართში. დაადგინა რა, რომ იაპონიამ დაარღვია ხსენებული რამდენიმე დებუ-

ლება (სახელდობრ მორატორიუმები კომერციულ მოპოვებაზე და ქარხნის გემებზე და აკრძალვა კომერციულ ნადირობაზე სამხრეთ ოკეანის თავშესაფარში), მან დასვა პასუხისმგებლობის საკითხი. რადგან JARPA II იყო მიმდინარე პროგრამა სასამართლომ დააკისრა იაპონიას გაეუქმებინა ყველა არსებული ნებართვა, დაშვება ან ლიცენზია ზღვის ამ ძუძუმწოვართა მოკვლაზე, ან აყვანაზე ან მკურნალობაზე მასთან მიმართებით, და თავი შეეკავებინა მომავალი ასეთი ნებართვების გაცემისაგან ამ პროგრამის მიმდინარეობის კონვენციის VIII მუხლის 1 პარაგრაფის საფუძველზე.

ეპილოგი

არა იურისტი მკითხველებისათვის, ან მათთვის ვისთვისაც უცხოა ამოსავალი საერთაშორისო სამართლებრივი ფრაზეოლოგია, შევნიშნავ, რომ ნაშრომში ტერმინი „მხარეები“, იგულისხმება სუვერენული სახელმწიფოები, რომლებიც საერთაშორისო საჯარო სამართლისა და მასში მოცული გარემოს სამართლის მთავარი სუბიექტებია, სწორედ ისინი ქმნიან ნორმებს, რომელთა შესრულებასაც თავადვე უზრუნველყოფენ, რადგან არ არსებობს აღმასრულებელი მექანიზმი, გარდა გაეროს უშიშროების საბჭოსი, რომელიც მხოლოდ ძალის მართლზომიერად გამოყენების მეშვეობით მოქმედებს. სხვა ეფექტი მას არ აქვს მუდმივი წევრების ვეტოს უფლების ჩათვლით. წინააღმდეგობრივია და უპრეცედენტოა მხარეთა მიერ სუვერენიტეტის პრეტენზიებზე უვადო უარი, რითაც ჩემი ყურადღება მიიქცია ანტარქტიკის ხელშეკრულებამ. ასეთმა რეჟიმმა შესაძლებელი გახადა 2024 წლის თებერვალში მილიონი წლის ასაკის მქონე ყინულის ფრაგმენტების აღმოჩენა, რომელთა შესწავლის შედეგად დაადგინენ, როგორ იცვლებოდა კლიმატი დედამიწაზე მილიონი წლის განმავლობაში.

ანტარქტიკის რეჟიმს შემოიძლია ვუწოდო საერთაშორისო სამართალი გარემოში, რადგან ვფიქრობ ეს შეესატყვისება მას.

დანართი 1

კ რ ე ბ ს ი ტ ი უ ნ ყ ი ს ი საკანდიდატო გამოცდის ჩაბარების შესახებ

გაცემულია ნაზიბრიდლა რომანის ასულ ჩინჩალაძეს, რომ მან ჩააბარა საკანდიდატო გამოცდები შემდეგ დისციპლინებში:

№	დისციპლინის დასახელება და სპეციალობის შიგვი	შეფასება და ჩაბარების თარიღი	საგამოცდო კომისიის თავმჯდომარისა და წევრების გვარი, სახელი, მამის სახელი, სამეცნიერო ხარისხი, წოდება, თანამდებობა
1.	ინგლისური ენა	5 (ფროადი) 1999წ. 3 თვისი	ფ.შ.კ. რ. კაციანიშვილი (თავმჯდომარე), კომისიის წევრები: უფრ. მასწ. პ. კუთუნიძე, ნ. კალანდარიძე
2.	რუსული ენა	5 (ფროადი), 1999წ. 1 თვისი	ფ.შ.დ. ლ. ხატიაშვილი (თავმჯდომარე), კომისიის წევრები: ფ.შ.კ. თ. სანიკიტა, უფრ.მ.მ.ს.ს. შერვაშიაძე, უფრ. მასწ. ნ. ჩოგუნიძე
3.	საერთაშორისო საპროზაო 12.00.10	5 (ფროადი) 1999წ. 15 ნოემბერი	ი.მ.დ. პროფ. ბ. ზოიძე (თავმჯდომარე), კომისიის წევრები: ი.მ.დ. პროფ. ნ. ფარეხველი, ი.მ.დ. პროფ. ი. გაბრედიანი, ი.მ.კ. დოც. ი. ფურცაიაძე, ი.მ.კ. დოც. ბ. სუბუა, ი.მ.კ. დოც. რ. დეკანოზიძე
4	გარემოს დაცვის საერთაშორისო საპროზაო 12.00.10	5 (ფროადი) 2000წ. 29 თვისი	ი.მ.დ. პროფ. ბ. ზოიძე (თავმჯდომარე), კომისიის წევრები: ი.მ.დ. პროფ. ნ. ფარეხველი, ი.მ.დ. პროფ. ი. გაბრედიანი, ი.მ.კ. დოც. ი. ფურცაიაძე, ი.მ.კ. დოც. ბ. სუბუა, ი.მ.დ. პროფ. ბ. ნადარეიშვილი
5	სახელმწიფოს და საპროზაო თეორია 12.00.01	5 (ფროადი) 2002წ. 28 მარტი	ი.მ.დ. პროფ. ბ. სუბუა (თავმჯდომარე), ი.მ.დ. პროფ. ბ. ნადარეიშვილი, ი.მ.დ. ი. ფურცაიაძე, ი.მ.კ. დოც. ბ. კორკერელია, ი.მ.კ. დოც. ბ. ფერიაძე

კრებსითი უწყისი გაცემულია იმ მოწმობების საფუძველზე, რომლებიც ინახება თინათონ ნეგოტის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტში.

თინათონ ნეგოტის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის დირექტორის მოვალეობის შემსრულებელი

ლაშა ბრეგვაძე

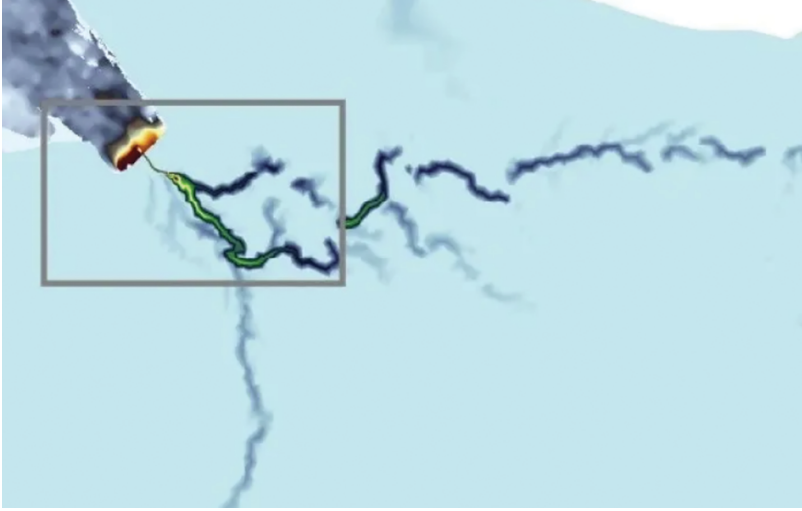
ճանախոս 2

ճանախոս 3

ընտրություն 4

ըճՆՆԻՄ 5

CONVENTION FOR THE CONSERVATION OF ANTARCTIC SEALS

CONVENTION FOR THE CONSERVATION OF ANTARCTIC SEALS

The Contracting Parties,

Recalling the Agreed Measures for the Conservation of Antarctic Fauna and Flora, adopted under the Antarctic Treaty signed at Washington on 1 December 1959;

Recognizing the general concern about the vulnerability of Antarctic seals to commercial exploitation and the consequent need for effective conservation measures;

Recognizing that the stocks of Antarctic seals are an important living resource in the marine environment which requires an international agreement for its effective conservation;

Recognizing that this resource should not be depleted by over-exploitation, and hence that any harvesting should be regulated so as not to exceed the levels of the optimum sustainable yield;

Recognizing that in order to improve scientific knowledge and so place exploitation on a rational basis, every effort should be made both to encourage biological and other research on Antarctic seal populations and to gain information from such research and from the statistics of future sealing operations, so that further suitable regulations may be formulated;

Noting that the Scientific Committee on Antarctic Research of the International Council of Scientific Unions (SCAR) is willing to carry out the tasks requested of it in this Convention;

Desiring to promote and achieve the objectives of protection, scientific study and rational use of Antarctic seals, and to maintain a satisfactory balance within the ecological system,

Have agreed as follows:

ARTICLE I*SCOPE*

1. This Convention applies to the seas south of 60° South Latitude, in respect of which the Contracting Parties affirm the provisions of Article IV of the Antarctic Treaty.
2. This Convention may be applicable to any or all of the following species:
Southern elephant seal *Mirounga leonina*,
Leopard seal *Hydrurga leptonyx*,
Weddell seal *Leptonychotes weddelli*,
Crabeater seal *Lobodon carcinophagus*,
Ross seal *Ommatophoca rossi*,
Southern fur seals *Arctocephalus sp.*
3. The Annex to this Convention forms an integral part thereof.

ARTICLE 2*IMPLEMENTATION*

1. The Contracting Parties agree that the species of seals enumerated in Article 1 shall not be killed or captured within the Convention area by their nationals or vessels under their respective flags except in accordance with the provisions of this Convention.
2. Each Contracting Party shall adopt for its nationals and for vessels under its flag such laws, regulations and other measures, including a permit system as appropriate, as may be necessary to implement this Convention.

ARTICLE 3*ANNEXED MEASURES*

1. This Convention includes an Annex specifying measures which the Contracting Parties hereby adopt. Contracting Parties may from time to time in the future adopt other measures with respect to the conservation, scientific study and rational and humane use of seal resources, prescribing *inter alia*:
  - (a) permissible catch;
  - (b) protected and unprotected species;
  - (c) open and closed seasons;

CONVENTION FOR THE CONSERVATION OF ANTARCTIC SEALS

- (d) open and closed areas, including the designation of reserves;
  - (e) the designation of special areas where there shall be no disturbance of seals;
  - (f) limits relating to sex, size, or age for each species;
  - (g) restrictions relating to time of day and duration, limitations of effort and methods of sealing;
  - (h) types and specifications of gear and apparatus and appliances which may be used;
  - (i) catch returns and other statistical and biological records;
  - (j) procedures for facilitating the review and assessment of scientific information;
  - (k) other regulatory measures including an effective system of inspection.
2. The measures adopted under paragraph (1) of this Article shall be based upon the best scientific and technical evidence available.
3. The Annex may from time to time be amended in accordance with the procedures provided for in Article 9.

ARTICLE 4*SPECIAL PERMITS*

1. Notwithstanding the provisions of this Convention, any Contracting Party may issue permits to kill or capture seals in limited quantities and in conformity with the objectives and principles of this Convention for the following purposes:
- (a) to provide indispensable food for men or dogs;
  - (b) to provide for scientific research; or
  - (c) to provide specimens for museums, educational or cultural institutions.
2. Each Contracting Party shall, as soon as possible, inform the other Contracting Parties and SCAR of the purpose and content of all permits issued under paragraph (1) of this Article and subsequently of the numbers of seals killed or captured under these permits.

ARTICLE 5*EXCHANGE OF INFORMATION AND SCIENTIFIC ADVICE*

1. Each Contracting Party shall provide to the other Contracting Parties and to SCAR the information specified in the Annex within the period indicated therein.

CONVENTION FOR THE CONSERVATION OF ANTARCTIC SEALS

2. Each Contracting Party shall also provide to the other Contracting Parties and to SCAR before 31 October each year information on any steps it has taken in accordance with Article 2 of this Convention during the preceding period 1 July to 30 June.
3. Contracting Parties which have no information to report under the two preceding paragraphs shall indicate this formally before 31 October each year.
4. SCAR is invited:
  - (a) to assess information received pursuant to this Article; encourage exchange of scientific data and information among the Contracting Parties; recommend programmes for scientific research; recommend statistical and biological data to be collected by sealing expeditions within the Convention area; and suggest amendments to the Annex; and
  - (b) to report on the basis of the statistical, biological and other evidence available when the harvest of any species of seal in the Convention area is having a significantly harmful effect on the total stocks of such species or on the ecological system in any particular locality.
5. SCAR is invited to notify the Depositary which shall report to the Contracting Parties when SCAR estimates in any sealing season that the permissible catch limits for any species are likely to be exceeded and, in that case, to provide an estimate of the date upon which the permissible catch limits will be reached. Each Contracting Party shall then take appropriate measures to prevent its nationals and vessels under its flag from killing or capturing seals of that species after the estimated date until the Contracting Parties decide otherwise.
6. SCAR may if necessary seek the technical assistance of the Food and Agriculture Organization of the United Nations in making its assessments.
7. Notwithstanding the provisions of paragraph (1) of Article 1 the Contracting Parties shall, in accordance with their internal law, report to each other and to SCAR, for consideration, statistics relating to the Antarctic seals listed in paragraph (2) of Article 1 which have been killed or captured by their nationals and vessels under their respective flags in the area of floating sea ice north of 60° South Latitude.

ARTICLE 6

CONSULTATIONS BETWEEN CONTRACTING PARTIES

1. At any time after commercial sealing has begun a Contracting Party may propose through the Depositary that a meeting of Contracting Parties be convened with a view to:
  - (a) establishing by a two-thirds majority of the Contracting Parties, including the concurring votes of all States signatory to this Convention present at the meeting, an effective system of control, including inspection, over the implementation of the provisions of this Convention;

- (b) establishing a commission to perform such functions under this Convention as the Contracting Parties may deem necessary; or
  - (c) considering other proposals, including:
    - (i) the provision of independent scientific advice;
    - (ii) the establishment, by a two-thirds majority, of a scientific advisory committee which may be assigned some or all of the functions requested of SCAR under this Convention, if commercial sealing reaches significant proportions;
    - (iii) the carrying out of scientific programmes with the participation of the Contracting Parties; and
    - (iv) the provision of further regulatory measures, including moratoria.
2. If one-third of the Contracting Parties indicate agreement the Depositary shall convene such a meeting, as soon as possible.
3. A meeting shall be held at the request of any Contracting Party, if SCAR reports that the harvest of any species of Antarctic seal in the area to which this Convention applies is having a significantly harmful effect on the total stocks or the ecological system in any particular locality.

ARTICLE 7

REVIEW OF OPERATIONS

The Contracting Parties shall meet within five years after the entry into force of this Convention and at least every five years thereafter to review the operation of the Convention.

ARTICLE 8

AMENDMENTS TO THE CONVENTION

1. This Convention may be amended at any time. The text of any amendment proposed by a Contracting Party shall be submitted to the Depositary, which shall transmit it to all the Contracting Parties.
2. If one-third of the Contracting Parties request a meeting to discuss the proposed amendment the Depositary shall call such a meeting.
3. An amendment shall enter into force when the Depositary has received instruments of ratification or acceptance thereof from all the Contracting Parties

ARTICLE 9*AMENDMENTS TO THE ANNEX*

1. Any Contracting Party may propose amendments to the Annex to this Convention. The text of any such proposed amendment shall be submitted to the Depository which shall transmit it to all Contracting Parties.
2. Each such proposed amendment shall become effective for all Contracting Parties six months after the date appearing on the notification from the Depository to the Contracting Parties, if within 120 days of the notification date, no objection has been received and two-thirds of the Contracting Parties have notified the Depository in writing of their approval.
3. If an objection is received from any Contracting Party within 120 days of the notification date, the matter shall be considered by the Contracting Parties at their next meeting. If unanimity on the matter is not reached at the meeting, the Contracting Parties shall notify the Depository within 120 days from the date of closure of the meeting of their approval or rejection of the original amendment or of any new amendment proposed by the meeting. If, by the end of this period, two-thirds of the Contracting Parties have approved such amendment, it shall become effective six months from the date of the closure of the meeting for those Contracting Parties which have by then notified their approval.
4. Any Contracting Party which has objected to a proposed amendment may at any time withdraw that objection, and the proposed amendment shall become effective with respect to such Party immediately if the amendment is already in effect, or at such time as it becomes effective under the terms of this Article.
5. The Depository shall notify each Contracting Party immediately upon receipt of each approval or objection, of each withdrawal of objection, and of the entry into force of any amendment.
6. Any State which becomes a Party to this Convention after an amendment to the Annex has entered into force shall be bound by the Annex as so amended. Any State which becomes a Party to this Convention during the period when a proposed amendment is pending may approve or object to such an amendment within the time limits applicable to other Contracting Parties.

ARTICLE 10*SIGNATURE*

This Convention shall be open for signature at London from 1 June to 31 December 1972 by States participating in the Conference on the Conservation of Antarctic Seals held at London from 3 to 11 February 1972.

ARTICLE 11
RATIFICATION

This Convention is subject to ratification or acceptance. Instruments of ratification or acceptance shall be deposited with the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, hereby designated as the Depositary.

ARTICLE 12
ACCESSION

This Convention shall be open for accession by any State which may be invited to accede to this Convention with the consent of all the Contracting Parties.

ARTICLE 13
ENTRY INTO FORCE

1. This Convention shall enter into force on the thirtieth day following the date of deposit of the seventh instrument of ratification or acceptance.
2. Thereafter this Convention shall enter into force for each ratifying, accepting or acceding State on the thirtieth day after deposit by such State of its instrument of ratification, acceptance or accession.

ARTICLE 14
WITHDRAWAL

Any Contracting Party may withdraw from this Convention on 30 June of any year by giving notice on or before 1 January of the same year to the Depositary, which upon receipt of such a notice shall at once communicate it to the other Contracting Parties. Any other Contracting Party may, in like manner, within one month of the receipt of a copy of such a notice from the Depositary, give notice of withdrawal, so that the Convention shall cease to be in force on 30 June of the same year with respect to the Contracting Party giving such notice.

ARTICLE 15
NOTIFICATIONS BY THE DEPOSITARY

The Depositary shall notify all signatory and acceding States of the following:

CONVENTION FOR THE CONSERVATION OF ANTARCTIC SEALS

- (a) signatures of this Convention, the deposit of instruments of ratification, acceptance or accession and notices of withdrawal;
- (b) the date of entry into force of this Convention and of any amendments to it or its Annex.

ARTICLE 16*CERTIFIED COPIES AND REGISTRATION*

1. This Convention, done in the English, French, Russian and Spanish languages, each version being equally authentic, shall be deposited in the archives of the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, which shall transmit duly certified copies thereof to all signatory and acceding States.

2. This Convention shall be registered by the Depositary pursuant to Article 102 of the Charter of the United Nations.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, duly authorized, have signed this Convention.

DONE at London, this 1st day of June 1972.

ANNEX¹

1. PERMISSIBLE CATCH

The Contracting Parties shall in any one year, which shall run from 1 March to the last day in February inclusive, restrict the total number of seals of each species killed or captured to the numbers specified below. These numbers are subject to review in the light of scientific assessments:

- (a) in the case of Crabeater seals *Lobodon carcinophagus*, 175,000;
- (b) in the case of Leopard seals *Hydrurga leptonyx*, 12,000;
- (c) in the case of Weddell seals *Leptonychotes weddelli*, 5,000.

2. PROTECTED SPECIES

- (a) It is forbidden to kill or capture Ross seals *Ommatophoca rossi*, Southern elephant seals *Mirounga leonina*, or fur seals of the genus *Arctocephalus*.
- (b) In order to protect the adult breeding stock during the period when it is most concentrated and vulnerable, it is forbidden to kill or capture any Weddell seal *Leptonychotes weddelli* between 1 September and 31 January inclusive.

3. CLOSED SEASON AND SEALING SEASON

The period between 1 March and 31 August inclusive is a Closed Season, during which the killing or capturing of seals is forbidden. The period 1 September to the last day in February constitutes a Sealing Season.

4. SEALING ZONES

Each of the sealing zones listed in this paragraph shall be closed in numerical sequence to all sealing operations for the seal species listed in paragraph 1 of this Annex for the period 1 September to the last day of February inclusive. Such closures shall begin with the same zone as is closed under paragraph 2 of Annex B to Annex 1 of the Report of the Fifth Antarctic Treaty Consultative Meeting at the moment the Convention enters into force. Upon the expiration of each closed period, the affected zone shall reopen:

Zone 1 – between 60° and 120° West Longitude

Zone 2 – between 0° and 60° West Longitude, together with that part of the Weddell Sea lying westward of 60° West Longitude

---

¹ Text as amended in the CCAS Review Meeting (London, 12-16 September 1988). The amendments became effective on 27 March 1990

CONVENTION FOR THE CONSERVATION OF ANTARCTIC SEALS

Zone 3 – between 0° and 70° East Longitude

Zone 4 – between 70° and 130° East Longitude

Zone 5 – between 130° East Longitude and 170° West Longitude

Zone 6 – between 120° and 170° West Longitude.

5. SEAL RESERVES

It is forbidden to kill or capture seals in the following reserves, which are seal breeding areas or the site of long-term scientific research:

- (a) The area around the South Orkney Islands between 60°20' and 60°56' South Latitude and 44°05' and 46°25' West Longitude.
- (b) The area of the southwestern Ross Sea south of 76° South Latitude and west of 170° East Longitude.
- (c) The area of Edisto Inlet south and west of a line drawn between Cape Hallett at 72°19' South Latitude, 170°18' East Longitude, and Helm Point, at 72°11' South Latitude, 170°00' East Longitude.

6. EXCHANGE OF INFORMATION

- (a) Contracting Parties shall provide before 30 June each year to other Contracting Parties and to SCAR a summary of statistical information on all seals killed or captured by their nationals and vessels under their respective flags in the Convention area, in respect of the preceding period 1 March to the last day in February. This information shall include by zones and months:
  - (i) The gross and nett tonnage, brake horse-power, number of crew, and number of days' operation of vessels under the flag of the Contracting Party;
  - (ii) The number of adult individuals and pups of each species taken.

When specially requested, this information shall be provided in respect of each ship, together with its daily position at noon each operating day and the catch on that day.

- (b) When an industry has started, reports of the number of seals of each species killed or captured in each zone shall be made to SCAR in the form and at the intervals (not shorter than one week) requested by that body.
- (c) Contracting Parties shall provide to SCAR biological information, in particular:

- (i) Sex
- (ii) Reproductive condition
- (iii) Age

SCAR may request additional information or material with the approval of the Contracting Parties.

- (d) Contracting Parties shall provide to other Contracting Parties and to SCAR at least 30 days in advance of departure from their home ports, information on proposed sealing expeditions.

7. SEALING METHODS

- (a) SCAR is invited to report on methods of sealing and to make recommendations with a view to ensuring that the killing or capturing of seals is quick, painless and efficient. Contracting Parties, as appropriate, shall adopt rules for their nationals and vessels under their respective flags engaged in the killing and capturing of seals, giving due consideration to the views of SCAR.
- (b) In the light of the available scientific and technical data, Contracting Parties agree to take appropriate steps to ensure that their nationals and vessels under their respective flags refrain from killing or capturing seals in the water, except in limited quantities to provide for scientific research in conformity with the objectives and principles of this Convention. Such research shall include studies as to the effectiveness of methods of sealing from the viewpoint of the management and humane and rational utilization of the Antarctic seal resources for conservation purposes. The undertaking and the results of any such scientific research programme shall be communicated to SCAR and the Depositary which shall transmit them to the Contracting Parties.

8. COOPERATION

The Contracting Parties to this Convention shall, as appropriate, cooperate and exchange information with the other Contracting Parties to the other international instruments within the Antarctic Treaty System and their respective institutions.

გამოყენებული მასაღა

1. P. Sands, J. Peal, A Fabra, R.Mackenzie Principles of International Environmental Law Cambridge University Press 2012;
2. Decision 1(2001) ATCM – XXIV – CEP. IV, Establishment of Secretariat in Buenos Aires იბ. ვრცლად <https://www.ats.aq/devAS/Meetings> >Measures;
3. 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea, section exclusive economic zone;
4. მ. ბითაძე საერთაშორისო გარემოსდაცვითი სამართალი თბ. თსუ-ს გამომცემლობა 2021;
5. ნ. ჩინჩალაძე გარემოს დაცვის საერთაშორისო სამართალი თბ. სულხან-საბა-ორბელიანის უნივერსიტეტის გამომცემლობა 2022;
6. კლიმატის ცვლილება ჩარჩო კონვენცია და რიოს დეკლარაცია ნ. ჩინჩალაძის თარგმანი თბ. სულხან-საბა-ორბელიანის უნივერსიტეტის გამომცემლობა 2022;
7. სულხან-საბა-ორბელიანის უნივერსიტეტის აკადემიური ჟურნალი „ორბელიანი“ N5, 2022 ;
8. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი ლექსიკონი-ცნობარი თბ. თსუ-ს გამომცემლობა 2003;
9. ლ. ალექსიძე, ი.გაგუა, მ. დანელია, ე.კობახიძე,ნ. რუხაძე, ლათინური იურიდიული ტერმინოლოგია თბ. მერიდიანი 2015;
10. გივი.გ. კალანდაძე აფორიზმების ენციკლოპედია ბრძნული აზრების საგანძური მეორე გამოცემა თბ. დიადემა 2013;
11. <https://www.umwe/tbundesamt.de.>convention-for-the-conservation> of Antarctic Seals (CCAS);
12. “Antarctic”. Oxford English Dictionary (3rd ed.) Oxford University Press December 2021. Redrived 17 January 2022;
13. The world fact book Central Intelligence Agency 3 May 2022;
14. <https://www.rmg.co.uk>stories>topics>history.antarct...>;
15. <https://www.icj-cij.org/case/148>

